

Müdhiş gecənin ağxalatl ı fədakarıları

1990-cı il yanvarın 20-si xalqımızın milli müstəqillik və azadlıq uğrunda mübarizəsinin rəmzinə çevrilib. Həmin gün Azərbaycan xalqı müasir tarixinin ən faciəli günlərindən birini yaşasa da, azadlıq əzmini itirmədən mübarizəsinə davam etmiş və haqlı tələblərini dilə gətirməkdən çəkinməmişdi.

Sovet ordusu hətta təcili tibbi yardım maşınlarına atəş açdı

Həmin günün əsas iştirakçıları həm də həkimlər və təcili tibbi yardım stansiyalarının işçiləri idi. Yanvarın 19-da vəzifə başında olan bütün tibb işçiləri Bakı Şəhər Təcili Tibbi Yardım Stansiyasının baş həkimi Sabir Ad-

nayevin ardı-arası kəsilməyən zənglərini, həyəcanlı səsinə xatırlayırlar. Onun briqadalara çağırış barədə məlumat verməsi, harada neçə yaralının olduğuna dair xəbərdarlıq etməsi yaddaşlardan silinmir. O gecə Bakıda həkim briqadalarında sanki hərbi qayda-qanun hökm sürürdü. Təcili tibbi yardım maşınları ilə yardıma tələsən həkimlər güllə yağışı altında xidmət göstərirdilər. Amma sovet ordusunun əsgərləri təcili tibbi yardım maşınlarının keçidinə belə imkan vermir, atəş açırdılar. Həkimlərimiz isə əllərindən gələni edir, mümkün olduğu qədər çox yaralı təcili yardım maşınları ilə aidiyyəti xəstəxanaya daşıyırdılar. Xəstəxanaların elektrik enerjisi də kəsilmişdi. Şahidlərin sözlərinə görə həmin gecə həkimlər kağız parçalarını yandırır və ocaq işığında əməliyyat həyata keçirirdilər.

"Havada sayrışan güllələr gözümüzü açmağa imkan vermirdi. Dəhşətli idi, sovet əsgərləri təcili tibbi yardım maşınlarının qarşısını kəsir, yaralılara kömək etməyimizə mane olurdular. Keçmiş Musa Nağıyev adına Təcili Tibbi Yardım Xəstəxanasının həyətində insan əlindən yer yox idi", - deyər Qanlı Yanvar gecəsinin şahidi həmin günü xatırlayır.

Bakının 3 saylı təcili tibbi yardım stansiyasının həkimi Laçın Əliyeva 33 il keçməsinə baxmayaraq, xatirələri eyni ağrı və acı ilə yada salır. O zaman 28 yaşı olan həkim 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə vəzifə başında olub. Danışır ki, hələ ilk çağırış gəlməmişdən əvvəl şəhərdə tək-tük güllə səsləri eşidilirdi: "Yanvarın 19-u gecəyə az qalırdı. Tibbi məntəqəyə indiki Prezident Administrasiyasının qarşısında bir yaralının olduğuna dair çağırış gəldi. Dərhal təcili yardım maşını ilə hadisə yerinə yola düşdük. Lakin əsgərlər bizim ünvana yaxınlaşmağımıza imkan vermir, yolumuzu kəsirdilər. Bakının küçələrində o qədər insan var idi ki... Onlar bizə kömək etdilər, əsgərlərin canlı səddini yarıb təcili yardım maşınının keçidinə şərait yaratdılar. Həmin gün bütün yaralılar Nağıyev adına Təcili Tibbi Yardım Xəstəxanasına gətirilirdi. Ona görə də xəstəxananın həyətində izdiham var idi, hər kəs öz doğmasını axtarırdı. Çətinliklə olsa da, hadisə yerlərindən gətirdiyimiz yaralıları bir-bir xəstəxanaya yerləşdirirdik".

L.Əliyeva deyir ki, insanlar küçədə qan içində can verir, kömək umurdular. "Dəhşətli anlar idi... Gurultu səsləri, insan fəryadları, havada uçan güllələr, soyuqqanlı əsgərlər... Həmin anları, şəhidlərin simasındakı sonuncu donuq baxışları indi də olduğu kimi xatırlayıram. Çox ağır gecə idi, həmkarlarımızın ölüm xəbərini alırdıq. İki gün xəstəxanada gecələdik, yaralılara əlimizdən gələndən qədər kömək edirdik, onları həyata qaytarmağa çalışırırdıq", - deyər həkim həmin gecəni təsvir edir.

Müsaibimiz bir hadisəni də nəql etdi. Danışdı ki, təcili tibbi yardım maşınında yalnız iki ağır yaralı yerləşdirmək mümkün olsa da, onlar yollarda qalan digər yaralıları da maşınla xəstəxanaya çatdırırmışlar. Onu üzən məqam isə maşında yer olmadığına görə bəzi yaralılara vaxtında kömək edə bilməmələri olub.

Necə qanıçənlərlə üz-üzə qaldığımızı başa düşürdük

1990-cı ildə Bakı şəhəri 3 saylı təcili tibbi yardım stansiyasında səyyar həkim vəzifəsində çalışan Yusif Musayev də 20 Yanvar faciəsinin şahidlərindəndir.

O, danışır ki, yanvarın 19-da Mərkəzi Komitənin binasının qarşısında mitinq keçirilirdi və iştirakçıların sayı getdikcə artırdı. Şəhərdə müəyyən qədər gərginlik hiss edilirdi. Lakin dramatik gecə yaşayacaqları onların ağılını ucundan belə keçmirdi.

Yusif Musayev deyir ki, həmin gün bir neçə həmkarı ilə birgə mitinq yerinə növbətçilik üçün göndərilmişdi. Gecə saat 12-yə 10 dəqiqə qalmış Mərkəzi Komitənin binasının üzərində güllələr görünməyə başladı.

"Elə həmin vaxt zəng gəldi, Adnayev bizi Bakıxanov ərazisində yerləşən 103 xidmətinə yönləndirdi. Ünvana getmək üçün Neftçilər prospektindən keçməli idik. Sahil bağı ilə Üzeyir Hacıbəyov küçəsinin kəsişməsinə çatdıqda qarşılaşdığımızdan dəhşətə gəldik, "Jiquli" markalı avtomobilin özildiyini və içərisində 5 cəsədin olduğunu gördük. Avtomobil bizdən təxminən 10 metr aralıda idi. Yan tərəfdə isə dəbilqəli əsgərlər uzanmış, avtomatlarını bizim dayandığımız əraziyə - Rəşid Behbudov küçəsinə tuşlamışdılar. Biz irəliyə gedib gülləbaran edilmiş avtomobilə yaxınlaşmaq istəyəndə qonşuluqda yaşayan bir xanım qarşımızı kəsərək dedi ki, əgər ora yaxınlaşırsınızsa, əsgərlər bizi də güllələyəcəklər. Ona görə də məcbur olub geri qayıtdıq, çünki bizim köməyimizə ehtiyacı olan hələ çox adam var idi".

Yusif Musayev və komandası xidməti ünvana çatdıqda gözlərinə inanmayıblar. Xəstəxananın həyətində yağış kimi yağan güllələr onları çox təəccübləndirib. Hətta düşüncələr ki, yəqin əsgərlər əhalini qorxutmaq üçün silah əvəzinə fişənglərdən istifadə edirlər. Sonradan isə məlum olub ki, sovet ordusu Bakı küçələrində dünyada qadağan edilmiş silahlardan atəş açırmış.

Qanlı gecənin şahidi Y.Musayev onu da deyir ki, Mərdəkandakı təcili yardım stansiyasının həkimi Aleksandr Marxevkanın çağırışa gedən zaman yolda güllələnməsi tibb işçilərini çox təsirləndirmişdi: "Necə qanıçənlərlə üz-üzə qaldığımızı başa düşürdük. Qadınlar, əliyalın insanlar güllələnirdi. Hərbiçilər təcili yardım maşınlarının qarşısını kəsir, güllələyir, heç kimə aman vermirdilər".

Elə həmkarı Aleksandr Marxevka da Türkan-Mərdəkan yolunun kəsişməsində güllə yarası almış bir nəfərə yardım etməyə gedən vaxt qətlə yetirilmişdi. Şahidlər deyirlər ki, onun yaralı üçün hazırladığı "sistem şüşəsi" eləcə əlində qalmışdı...

"Sovet İttifaqının öldüyü yer və gün"

1990-cı il yanvarın 20-də sovet əsgərlərinin əliyalın, günahsız insanlara tuşladığı silahlar, açdıqları güllələr elə onların özlərini də hədəf almışdı. Təsədüfi deyil ki, "Qara Yanvar", "Qanlı Şənbə" kimi yaddaşlara yazılan həmin gündə baş verən hadisələr xarici politoloqlar tərəfindən bir cümlə ilə belə təsvir edilmişdi: "Sovet İttifaqının öldüyü yer və gün". Onların təbircə desək, sovet ordusu həmin ilin məhz 20 yanvar tarixində Bakı küçələrində "can verdi".

20 Yanvar hadisələrindən 33 il keçməsinə baxmayaraq, xalqımız həmin günü yenə eyni ağrı-acı ilə yad edir, şəhidlərin xatirəsini uca tutur. Şəhidlərin ruhu isə rahatdır. Çünki yolunda şəhid olduqları Azərbaycan müstəqil dövlət kimi yüksəlir, inkişaf edir, tarixinin ən qüdrətli dövrünü yaşayır.

Nəzrin QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"